

МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ**ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ****«СХВАЛЕНО»**

Вченою радою Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління

Голова Вченої ради

Бондар О.І.

(Протокол № 3-19 від 08.04.2019)

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА**ПРОГРАМА**

навчальної дисципліни підготовки магістрів
спеціальності 101 – екологія
у галузі знань 10 – природничі науки

2019 рік

Програма з дисципліни «ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КУЛЬТУРА» складена на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні «Екологія та управління природними ресурсами».

Програму обговорено та затверджено на засіданні кафедри екології та екологічного контролю

Протокол № 8 від 4 квітня 2019 р.

Завідувач кафедри Риженко Н.О.

ПОГОДЖЕНО

Директор навчально-наукового інституту екологічної безпеки та управління

4 квітня 2019 р. Улицький О.А.

Розробник програми – завідувач кафедри методології освіти для сталого розвитку, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Пустовіт Н.А.

ВСТУП

Програму вивчення навчальної дисципліни „Екологічна компетентність та культура” складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальності 101 – екологія у галузі знань 101 – природничі науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни „Екологічна компетентність та культура” є сутність та взаємозв’язок екологічної культури і компетентності; протиріччя та умови формування екологічної культури та компетентності різних цільових груп слухачів.

Програма навчальної дисципліни включає **теми**:

1. Сутність екологічної культури та компетентності.
2. Історичний розвиток екологічної культури та освіти.
3. Психологічні засади формування екологічної культури та компетентності.
4. Зміст, форми і методи формування екологічної культури та компетентності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни „Екологічна культура та компетентність” є: ознайомлення з сутністю та закономірностями формування екологічної культури та компетентності; оволодіння студентами елементарними вміннями еколого-освітньої роботи.

1.2. Основні **завдання** вивчення дисципліни „Екологічна культура та компетентність” такі:

- формування уявлення про екологічну культуру та компетентність як характеристики суспільства і особистості, екологічну освіту як цілеспрямований процес їх формування;
- ознайомлення з основними історичними етапами розвитку екологічної культури, екологічними особливостями української національної культури, міжнародними та вітчизняними документами з екологічної освіти;
- формування уявлень про екопсихологічні засади формування екологічної культури та компетентності особистості;
- ознайомлення з методами, технологіями, методичними прийомами формування екологічної культури та компетентності різних цільових груп слухачів;
- формування у студентів елементарних умінь застосування сучасних інтерактивних технологій формування екологічної культури та компетентності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати:

- сутність, особливості та взаємозв'язок екологічної культури та компетентності;
- основні міжнародні та вітчизняні документи з екологічної освіти;
- психолого-педагогічні закономірності формування екологічної культури та компетентності.

уміти:

- добирати доцільні методи, методичні прийоми, форми здійснення еколого-освітньої роботи з різними цільовими групами;
- проводити екскурсії, лекції;
- організовувати практичні екологічні акції, екологічні стежини, табори;
- здійснювати діагностику та контроль сформованості екологічної культури та компетентності слухачів.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин 4 кредити ЄКТС.

Аудиторних – 18 год. (6 год. лекційних, 12 год. практичних)

Самостійна робота студентів – 102 год.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. СУТНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ.

Поняття «екологічна культура», «екологічна компетентність»: їх взаємозв'язок та специфіка.

Тема 2. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ.

Етапи розвитку відносин людини і природи. Екологічні аспекти світових релігій і вірувань. Екологічні аспекти української національної культури.

Еволюція мети екологічної освіти, вплив міжнародних організацій на розвиток екологічної освіти в Україні. Принципи екологічної освіти.

Концепція екологічної освіти в Україні.

Право громадян на екологічну освіту.

Тема 3. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ.

Поняття про екопсихологію, її напрями.

Психологічні наслідки техногенних та природних катастроф (на прикладі Чорнобильської аварії).

Психологія охорони навколишнього середовища (інвайронментальна психологія) як основа педагогічного процесу формування екологічної культури та компетентності.

Онтогенетичні закономірності розвитку ставлення до природи: врахування у педагогічному процесі.

Тема 4. ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ.

Орієнтири розробки змісту і методів формування екологічної культури та компетентності (Стратегія ЄЕК ООН з освіти для сталого розвитку, «Цілі сталого розвитку: Україна 2017» та інш.).

Інтерактивні технології формування екологічної культури та компетентності (фронтальні та кооперативні; ігрові, проектні, кейс-метод та інші).

Екскурсії, експедиції, табори як форми організації екологічної освіти.

Міжнародні еколого-освітні проекти в Україні

Екологічна етика, «Глибинна» екологія як напрями екологічної освіти; їх психологічні засади і педагогічне значення.

Методи вивчення сформованості екологічної компетентності та культури слухачів.

3. Рекомендована література

Основна

1. Андреева Н.Д. Теория и методика обучения экологии : учебник для студ. высш. учеб. заведений / Н.Д.Андреева, В.П.Соломин, Т.В.Васильева; под ред. Н.Д.Андреевой. – М.: Издательский центр «Академия», 2009. – 208 с.
2. Гончаренко Г. Є. Екологічна стежина – одна із форм природоохоронної роботи: [Навч. – метод. посібник] / Г. Є. Гончаренко, С. В. Совгіра, О. В. Тімець, І. П. Козинська, Ю. О. Бабій, О. І. Ситник. – К.: Інтерлінк, 2004. – 56 с.
3. Дідух Я. П. Екологічна стежина (методика, організація, характеристика модельної стежини «Лісники» / Дідух Я. П., Єрмоленко В. М., Крижанівська О. Т., Попович С. Ю., Серебряков В. В. та ін. / Під ред. Я. П. Дідуха. - К.: Фітосоціоцентр, 2000. – 88 с.
4. Екологічні задачі, ігри та вікторини. 5-11 класи : методичний посібник / Н.А.Пустовіт, З.Н.Плечова, О.Л.Пруцакова; за ред. Н.А.Пустовіт. - К. : Шк. світ, 2013. – 112 с.
5. Закон України «Про освіту» (2017 р.)
6. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. авт.–уклад.: О.Пометун, Л.Пироженко. – К.: А.П.Н.; 2002, - 136 с.
7. Кисельов М.М. Екологія і культура. – К.: Наукова думка, 1991. – 260 с.
8. Кисельов М.М. Національне та екологічне: сфери перетину //Національне та екологічне Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги Серія „Охорона навколишнього середовища”. – 2006. - №8 (32). – С. 2-13
9. Кисельов М.М., Деркач В.Л., Толстоухов А.В. та ін. Концептуальні виміри екологічної свідомості: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2003. – 312 с.

10. Кисельов М.М., Канак Ф.М. Національне буття серед екологічних реалій. – К.: Тандем, 2000. – 318 с.
11. Концепція екологічної освіти України. – К., 2001. – 36 с.
12. Крисаченко В.С. Екологічна культура: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Заповіт, 1996. – 352 с.
13. Крисаченко В.С., Хилько М.І. Екологія. Культура. Політика: Концептуальні засади сучасного розвитку. – К.: „Знання”, 2001. – 598 с.
14. Марушевський Г.Б. Етика збалансованого розвитку: Монографія. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2008. – 440 с.
15. Назаренко В. М. Контролирующие задания с экологическим содержанием / В. М. Назаренко // Химия в школе. – 1993. – № 1. – С. 36-38.
16. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров / Е.С.Полат, М.Ю.Бухаркина, М.В.Моисева, А.Е.Петров; Под ред. Е.С.Полат. – М.: Издательский центр “Академия”, 1999. – 224 с.
17. Освітні технології: Навч.- метод. посібник / О. М. Пехота, А. З. Кігтенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А. С. К, 2001. – 256 с.
18. Скиба М.М. Методика навчання екології. Практикум для студентів вищих педагогічних навчальних закладів спеціальності 7.0708.01 «Екологія та охорона навколишнього середовища» / М.М. Скиба. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2010. – 68 с.
19. Совгіра С. В. Краєзнавчий підхід до екологічного виховання: Навч.-метод. посібник / С. В. Совгіра. – К.: Міжнар. фін. агенція, 1998. – 320 с.
20. Совгіра С. В. Формування екологічного світогляду студентів у процесі навчально-польових практик / С. В. Совгіра, В.Г. Гончаренко. – К.: Міленіум, 2005. – 170 с.
21. Совгіра С. В. Методика навчання екології / С. В. Совгіра. – К.: Науковий світ, 2007. – 450 с.
22. Стратегія ЄЕК ООН з освіти в інтересах збалансованого розвитку. Бібліотека Всеукраїнської екологічної ліги. Серія „Екологічна освіта і виховання”. К.: „Аспект-Поліграф”. - 2006. - № 3. - 40с.
23. Толстоухов А., Хилько М. Екобезпечний розвиток: пошуки стратегем. – К.: „Знання України”, 2001. – 333 с.
24. Толстоухов А.В. Філософія природи: монографія / А.В. Толстоухов, Ю.О. Мелков, С.М. Ягодзінський. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2006. – 208с.
25. Філіпчук Г.Г. Філософія екологічної освіти сталого розвитку: Монографія / Георгій Філіпчук. – Чернівці: Зелена Буковина, 2012. – 460 с.
26. Формирование экологической культуры как цель образования для устойчивого развития : моногр. / О.М.Дорошко [и др.]; под науч. ред. О.М.Дорошко. – Гродно : ГрГУ им. Я.Купалы, 2010. – 303 с.
27. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посібник / Н.А.Пустовіт, О.Л.Пруцакова, Л.Д.Руденко, О.О.Колонькова. К.: „Педагогічна думка”, 2008. – 64 с.
28. Цветкова И.В. Экология для начальной школы. Игры и проекты. Популярное пособие для родителей и педагогов. – Ярославль: «Академия развития», 1997. – 192.
29. Шмалей С.В. Екологічна особистість. Монографія. – К.: бібліотека офіційних документів, 1999. – 232 с.
30. Яницкий О.Н. Экологическая культура : очерки взаимодействия науки и практики / О.Н. Яницкий; Ин-т социологии РАН. – М. : Наука, 2007. – 271 с.

Допоміжна

1. Екологічна енциклопедія: У 3 т. /Редколегія: А.В.Толстоухов (головний редактор) та ін. У 3-х томах – К.: ТОВ „Центр екологічної освіти та інформації”, 2006.
2. Українська екологічна енциклопедія / За ред. Р.Дяківа. Друге видання. К.: ТзОВ „Книгодрук”, 2006. - 808 с.
3. Філіпчук Г.Г. Словник термінів з питань екології та безпеки життя і діяльності: навчальний посібник. – Чернівці: Зелена Буковина, 2003. – 752 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/> – нормативно-правова база Міністерства освіти і науки України.
2. <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

ВАРІАНТ 1

1. Сутність понять «екологічна культура» та «екологічна компетентність», їх взаємозв'язок та специфіка.
2. Психологічні засади формування екологічної культури.
3. Екологічні екскурсії, експедиції, табори як форми еколого-освітньої роботи.

ВАРІАНТ 2

1. Сутність, структура, види екологічної компетентності. Екологічна компетентність у Законі України „Про освіту”.
2. Проектні технології формування екологічної культури та компетентності.
3. Основні орієнтири розробки змісту екологічної освіти.

ВАРІАНТ 3

1. Принципи екологічної освіти. Концепція екологічної освіти України.
2. Ігрові технології формування екологічної культури особистості.
3. Значення практичної роботи у формуванні екологічної компетентності.